Eiusmodi sancti spiritûs consolationibus confirmatus vir Dei, non timebat mori, sciens se à Domino celeriter à mortis cruciatu liberatum iri. Vocatis igitur fratribus & commilitonibus suis, indicauit eis propè adesse suum è vita decessum, cunctosque his compellauit sermonibus: Fratres charissimi, confirmate Ecclesiam in fide Christi, conseruate fidem, pacem, vnitatem, spem, charitatem & religionem catholicam: & Deus pacis & dilectionis erit vobiscum vsque in finem. Deindè cum lachrymis ità precatus est: Domine Deus, Pater Domini mei Iesu Christi, qui per spiritûs sancti gratiam omnes gentes in vnitate fidei congregâsti, collige Ecclesiam tuam vinculo veræ fidei & Christianæ religionis. Libera eam à prauitate hæreticæ peruersitatis: custodi eam à scissura diabolicæ falsitatis. Domine Iesu Christe, fili Dei omnipotentis patris, defende & ërue oues tuas de ore luporum, pro quibus fudisti preciosissimum sanguinem tuum. Prædicit obitũ suum.

X. HAC oratione finita, pariterque exhortatione fidissima, vir sanctus proprijs manibus accepit corporis & sanguinis Domini sacramentum, ità dicens: Domine Iesu Christe mundi conditor & redemptor, qui es dux & illuminator animarum nostrarum: obsecro te per mysterium sacratissimæ passionis & resurrectionis tuæ, vt suscipias animam meam, & perducas eam in regnum tuum, quod præparâsti diligentibus te. His dictis, tradidit spiritum in manus Angelorum, ad Christum in paradisum perferendum. Corpus autem eius in Alpibus in ecclesia, quam ipse condiderat, humatum est. Post aliquantam verò temporis, consopita perfidia hæreticorum, à fidelibus Christianis Patauium translatum est, & in ecclesia beati Stephani protomartyris honorificè tumulatum. Cumque multis temporibus clarescceret locus ille signis & virtutibus, quas fecit per illum Deus, oblatæ sunt multæ visiones nostris temporibus viris religiosis de corpore eius, ex diuina voluntate ad locum celebriorem transferendo. Inuentum est ergò corpus sanctissimi viri inter duos muros basilicæ sancti Stephani, & eleuatum cum magno tripudio & populorum conuentu à venerabilibus viris & religiosis Episcopis, collacatumque in maiori ecclesia ad sedem pontificis, vbi etiamnùm plurima fiunt miracula, quæ facit per illum Deus & Dominus noster Iesus Christus, qui in sanctis suis est mirabilis & gloriosus in sæcula sæculorum, Amen. Celebratur autem festum eius in Ecclesia Patauiensi cumprimis solenniter & honorificè pridiè Nonas Augusti, & fit ibi conuentus multorum hominum, quærentium auxilium & defensionem ab illo: percipiuntque multi dignè postulantes, mentis & corporis sospitatem per Christum Iesum Dominum nostrum. Sub morte accipit Eucharistiam. Feliciter obdormit in Domino. Inuentio corporis eius & translatio. Festũ eius.

CONVERSIO ET PASSIO SS. MARTYRVM, AFRÆ, HILARIÆ, DIGNÆ, EVNOMIÆ, ET EVTROPIÆ, VT EAM edi curauit Cl. D. Marcus Welserus II.vir Augustanus. AN. 300.

I. APVD prouinciam Rætiam, in ciuitatem Augustam Narcissus Episcopus veniens, tempore, quo persecutio Diocletiani feruebat, nesciens quo intraret profugus, ad mulierem quandam ingressus est, nomine Afram, cum diacono suo Felice. Illa autem, videns honestos viros existimans aduentores impudicos, parat cænam, & omnia, quæ solito more, cum tribus puellis, parare amatoribus consueuerat. Episcopus autem, veniens vt cibum caperet, orare cœpit, & psallere. Afra autem, quia nunquam hæc audierat, stupefacta cœpit inquirere quis esset. Et ediscens hunc esse Christianorum Episcopum, procidit[a] ante pedes eius, dicens: Domine indigna sum valde, & in ista ciuitate nulla me turpior potest inueniri. Cui ait Narcissus episcopus: Saluator noster à turpissimo tactu inquinari non potuit, illius enim tactus omnes sordes diluit, atque mundauit, & sordes non poterant inquinare domini charitatem. Nam & lux de cœlo veniens, & splendor solis, dum circa cloacas, & lutulentas plateas funditur, mundus funditur de cœlo, & mundus leuatur in cœlum. Vnde & tu, filiola, suscipe in te lumen fidei: vt purificata ab omni peccato, possis de meo introitu perpetua charitate gaudere. Dicit ei Afra; ego quidem, quæ plura capillis meis peccata commisi, quomodo possum à tantis sordibus ablui? Respondit Narcissus episcopus: Tantum crede, & baptizare, & salua eris. γ. AVG. Narcissus Episcopus venit Augustam. Ante cibum orat more Christiano. a Afra se peccatricẽ fatetur. Luc. 7.

II. POST hæc Afra conuocans puellas suas, dixit: Iste homo, qui ad nos intrauit, episcopus est Christianorum: & dixit mihi, Si credideris Christo, & baptizata fueris, ab omni poteris emundari peccato. Quid vobis videtur? Respondentes autem Digna, *Eunomia, & † Eutropia dixerunt: Tu nostra domina es, & si sequutæ sumus te ad inquinamenta facinorum, quomodo te non sequemur ad indulgentiam peccatorum? Tu caput nostrum es, quocunque ierit caput, membra necesse est vt sequantur. Interea dum hæc loquerentur, nox initium sumpsit. Incipiens autem [b] hymnos Deo canere cum diacono suo episcopus, totam noctem orando, & psallendo pertransijt, simul habens Afram cum suis puellis consortem. Mane autem facto, episcopus Narcissus cæpit inquiri. Dictumque est Afræ: Vbi sunt, qui ad te introierunt? Illa autem dixit eis. Hospites amatores mei manserunt hic, & abierunt ad sacrificium. Illi autem audientes illos isse ad sacrificium, putabant eos ad Capitolium vel ad templum abiisse. Alijs ergo discedentibus, remansit vnus ex eis, qui diceret: Ego cognoui eos seros ad te venisse, & scio quia Christiani erant, nam omni hora signabant frontes suas signo crucis, in qua Christus eorum passus est. Dicit ei Afra: Ad me meretricem haberent intrare, si Christiani essent? Ad me non veniunt nisi qui mei similes sunt. Abijt ille, & nunciauit omnia quæ dixerat, quæque audierat, his qui quærebant eos. His ita gestis, abijt Afra ad matrem suam Hilariam, & dixit: Episcopus Christianorum venit ad me nesciens quo intraret, & per totam noctem, expandens manus suas ad Deum suum, cantans quod nouit, nos fecit simul orare: Circa verò pullorum cantum extinctum est lumen candelæ: & cæpi festinare, vt eam accenderem, & non potui. Tunc dixit mihi diaconus eius: Noli quærere lumen extinguibile, modo tibi ostendetur lux, quæ extingui non potest. Et cum dixisset episcopus: Veni lux mea de cœlo, ostende faciem tuam, & salui erimus, Venit fulgor de cœlo sicut sol, & sicut coruscatio ante tonitruum, & non recessit antequam aurora inciperet, Et dum orationem finisset, iussit nos sibi respondere, & dicere, Amen. Et lux fulgoris illius paulatim recessit. Post hæc misi me ad pedes eius, & dixi illi: Domine iniuriam tibi grandem fecisti, quod ad me introisti, sum enim mulier peccatrix. Et ille dixit: quo me Deus meus iussit ingredi, introiui. *al. Eumẽnia. † al. Eutropia. b Tota nocte orat cũ suo Diacono Episcopus. Lux cælitus lapsa diu moratur in ædibus Afræ.

III. CIRCA diei verò horam tertiam, ostenderunt se mihi, qui eis ante lucem insidiati fuerant, vt exeuntes tenerent eos, & occiderent. Sed cum non exissent, conuenerunt me. Ego verò fasces lini habeo, sub quibus abscondi eos, & timeo, ne scrutentur locum illum. Sed si iubet, domina mater, huc eos transire faciam. Quia promisit mihi Episcopus dicens: Faciam te Christianam, & omnia peccata tua diluentur. Audiens hæc mater eius, gaudio repleta dixit: Præstet Deus, vt & mihi hoc contingat. Cui dixit Afra: Ergo nocte veniente ducã eum huc. Respondit mater eius: Etiamsi noluerit, roga eum. Vespere a. facto, rogauit sanctũ Narcissum episcopum Afra, vt iret ad matrẽ eius. Ingresso a. eo domũ, factum est gaudium magnum, ita vt Hilaria per tres horas teneret plantas eius, & diceret. Obsecro te domine, vt & me facias mundari à peccatis meis. Tũc sanctus Narcissus episcopus dixit ei: Beata est fides tua, quæ antequã disceres verbũ veritatis, ipsum veritatem, q̃ per verbũ vix possunt homines agnoscere, in tua mẽte fundasti. Confert se ad ædes Hilariæ S. Narcissus

Verun-

Septimana vna ieiunijs & precibus baptizãdas vacare iubet.

Veruntamen quia video vos capaces eſſe verborum Dei, hodierna die ſimul incipite ieiunare, & per ſeptem dies ieiunantes audite ſermonem veritatis: Octaua autem die purificabimini ab omni peccato, & eritis ab omni pollutione immunes. Dixit ei Hilaria: Si iubes domine, dicimus quid colimus, & ita demum doce nos, quid colere debeamus. Dixit ei Narciſſus epiſcopus: In hoc apparet quia bene poteris ſuſcipere quid colere debeas, ſi quid huc vſque colueris euidenter exponas. Dic ergo culturam tuam.

Impuriſſimæ Veneris cultus impurus.

HILARIA reſpondit: Parentes mei genere Cyprij fuerunt, & inde venerunt cum ſacris Veneris. Et Venus coli non poteſt niſi ab iis fœminis, quæ fuerint fornicatæ. Ideo ego denique filiam meam ſacris Veneris conſecraui, quaſi Deæ Veneri ſeruituram, & de opere meretricio placituram, in proſtibulo manere permiſi. Credens quod mihi eſſet propitia Venus, ſi filiam meam diuinis eius *imitationibus occupaſſem. Nam quanto plures amatores habere potuerit mulier, quæ Veneri ſeruit, tanto plus Veneri placere poſſe à ſacerdotibus affirmatur. Audiens hæc vir Dei Narciſſus epiſcopus, ingemuit, & lachrymas fudit, dixitque ad Diaconum ſuum: Surge frater, & demus lamentum ſuper culturam talem. Et rogemus dominum, vt vbi abundauit iniquitas, ſuperabundet & gratia. Factum eſt autem cum oraſſent, apparuit Ægyptius quidam nigrior coruo, nudus, & vulneribus elephantiæ corpore toto plenus, & dare cepit mugitum, dicens: O Sancte Narciſſe epiſcope, quid tibi cum cauſſa mea? Quid tibi cum ancillis meis, quas ego ſemper in mea familia habui? Deus tuus mundas animas, & munda corpora diligit. Iſtæ iam meæ ſunt, alius eſſe non poſſunt. Nunquid ego intro vbi caſtitas regnat? Nunquid locum inuenio, vbi eſt ſpiritus caſtitatis? Hic tu quid intraſti vbi inquinata ſunt corpora, & pollutæ ſunt animæ? IV.

** for. initiationibus.*

ad Rom. 5.

Dæmon apparet.

TVNC ſanctus Narciſſus epiſcopus dixit ei: Iubeo tibi immunde ſpiritus vt des mihi reſponſum de eo, quod te interrogauero. Dic mihi damnate, Scis Chriſtum Ieſum dominum noſtrum Nazarenum tentum, flagellatum, ſputis in facie illitum, ſpinis coronatum, irriſum, ligatum, felle, & aceto potatum, affixum Cruci, mortuum & ſepultum, die tertio reſurrexiſſe? Scis hoc factum eſſe? Reſpondit dæmon, & dixit: Vtinam mihi hoc neſcire licuiſſet. Nam ex ea hora, qua crucifixus eſt, princeps noſter fugit à facie eius, quia virtutem perſequentis ferre non potuit. Tunc ſaxa illa ſolida ſcindebantur, & monumenta aperta ſunt, & ſurrexerunt ſancti viri, qui viderunt hoc factum, quando princeps noſter, ab eo qui crucifixus eſt, tentus eſt, & catenis religatus. Reſpondit ſanctus Narciſſus, & dixit; Quod nomen eſt principis veſtri? Dicit ei dæmon; Sathan nomen eſt ei: Quod interpretatur initium mortis. Dicit ei Narciſſus epiſcopus: Dic mihi, quid peccauit dominus Ieſus Chriſtus, vt tanta pateretur? Dicit ei dæmon: Nunquam peccauit. V.

DICIT ei Narciſſus epiſcopus: Et qui nunquam peccauit, quare tanta perpeſſus eſt? Reſpondit dæmon: Non pro ſuis peccatis paſſus eſt, ſed pro alienis. Dicit ei Narciſſus epiſcopus: Ex ore tuo condemnaris immunde ſpiritus. Cum ergo ſcias Dominum meum Ieſum Chriſtum, non pro ſuis, ſed pro alienis peccatis occiſum, diſcede ab his mulieribus, quia etiam pro iſtis paſſus eſt, quæ ad eius fidem, & gratiam confugerunt. Dicit ei dæmon; Quia docet lex, & iubet, vt res alienas non tollat aliquis, tu qui ſanctus es, res meas quare tollis? Quid mihi tollis animas, quas lucratus ſum? Dicit ei Narciſſus epiſcopus; Effractor, & fur, ab initio damnate, & in malitia inueterate, Quia iſtas animas à Deo ſuo tu ſeparaſti, ego te modo furem teneo, & creatori creaturam ſuam reſtituo. Reſpondit ei dæmon: Et ego creatura eius ſum, & me ergo creatori meo reſtitue. Dicit ei Narciſſus: Tu ipſe ex ore tuo hoc confeſſus es, Chriſtum pro peccatis hominum paſſum eſſe: ſi, quomodo pro hominum peccatis paſſus eſt, etiam pro dæmonum impietatibus paſſus eſſet, reſtituerem te creatori tuo: Nunc autem, quia ſic paſſus eſt pro peccatis hominum, vt veſtrum principem religaret, vade tu ad principem tuum. Dicit ei dæmon: Fac pietatem ſuper me, & da mihi vel vnam animam in poteſtatem. Dicit ei Narciſſus epiſcopus: Si dedero tibi animam in poteſtatem, quid de ea facies? Dicit ei dæmon: Interficiam eam, & lucrabor * animam ipſius. Dicit ei Narciſſus epiſcopus; Cras prima luce, dabo tibi poteſtatem hanc, vt facias. Dicit ei dæmon: Dic mihi ante Deum tuum, quia das mihi animam intra corpus incluſam, quam ego lucrer. Dicit ei Narciſſus: Ante Deum meum, dabo tibi animam intra corpus incluſam, manducantis, & bibentis, & dormientis, & iterum vigilantis. Dicit ei dæmon: Modo iube me hic manere iſta nocte. Dicit ei Narciſſus: Si potes nobiſcum manere, mane. Dicit ei dæmon: Si non expandis manus tuas ad cælos, & non pſallis Deo tuo, poſſum hic manere. Dicit ei Narciſſus: Nunquam ſit tibi bene immunde ſpiritus. Non ſolum autem ego, ſed & iſtæ omnes mecum, per totam noctem Deo noſtro flectent genua, & laudes ei nobiſcum canent. Tunc dæmon vlulatum tetertimum diræ vocis emiſit, & nuſquam comparuit. VI.

Exod 20.

Argumentatur cum hoſte Narciſſus & eum vincit.

** animam pro vita intelligit Welſer.*

Odit dæmõ, nec ferre ſuſtinet preces piorum.

SANCTVS autem epiſcopus fecit poſt ieiunium refici Afram cum matre ſua, & cum puellis ſuis. Quæ tementes pro eo quod audierant, & viderant, eius monitis confortabantur. Ipſe autem cum Felice diacono ſuo non refecit ſe, ſciens ſe iterum mane cum dæmone luctamen habiturum. Tranſijt itaque nox tota orationibus, & pſalmorum canoribus plena. Die autem orto affuit dæmon dicens: Memor eſto ſancte epiſcope iuramenti tui, quod diximſti ante Deum tuum. Da mihi animam, cuius corpus occidam, & animam eius mecum habeam. Reſpondit ſanctus Narciſſus epiſcopus, & dixit. Et tu iura mihi in nomine Dei mei, quia ſtatim interficias quem tibi dedero in poteſtatem, & ſi eum non interficias iubeat te Deus ire in abyſſum. Dixitque ei dæmon: Per ipſum, qui nos cum principe noſtro vicit, iuro ſi non, me iubeat ire in abyſſum: quia ſtatim interficiam eum, quem mihi dederis in poteſtatem. Dixitque ei Narciſſus epiſcopus: Vade iuxta * flumen fontis alpium Iuliarum, vnde nemo poteſt aquam bibere, non homo, non pecus, non fera aliqua, quia Draco ibi habitat, & de flatu eius, omnes qui ad fontem acceſſerint, moriuntur: hunc interfice, & in tuam poteſtatem redige animam eius. Tunc exclamauit dæmon, dicens: O epiſcopum mendacem. Inſuper me ligauit iuramento, vt amicum meum occidam: quem ſi non occidero, compellet me ire in abyſſum. Tunc dæmon aſſenſit; & occidit draconem: & liberatus eſt fons, ad vſum omnium, vſque in hodiernum diem. VII.

Egregiè illudit dæmoni S. Narciſſus.

** fort. fontẽ flumanis.*

PER dies autem plurimos docuit eas verbum Dei, ſanctus Narciſſus epiſcopus. Et baptizata eſt Hilaria, cum filia ſua Afra, & cum puellis ſuis, & cum generatione ſua, & cum omnibus amicis ſuis Fecitque domum Hilariæ eccleſiam. Et ordinauit eis presbyterum Dionyſium, auunculum Afræ. Ipſe autem epiſcopus Narciſſus, perfectis ordine rebus, poſt menſes nouem, ad Hiſpaniam profectus eſt, ad ciuitatem † Gerundam. In qua multum populum Deo acquiſiuit per tres annos. Et ita demum martyrij palmam cum diacono ſuo Felice attigit. VIII.

Hodie Gerona eſt.

APVD prouinciam Rætiam, in ciuitate Auguſta, cum Chriſtianorum eſſet ſæua perſecutio, & omnes pro Chriſti nomine varijs ſupplicijs afflicti ad ſacrificia traherentur: Contigit Afram, quam notam habebat fama publica, quod eſſet lupunaria, à perſecutribus comprehendi. Quæ cum fuiſſet iudici oblata, dum interrogaſſet iudex, & cognouiſſet, quæ eſſet, & dixit ei: Sacrifica dijs, quia expedit tibi magis viuere, quam inter tormenta deficere. Afra reſpondit: Sufficiunt mihi peccata mea, quæ ignorans Deum, geſſi, Hoc autem quod me iubes facere nunquam factura ſum. Gaius iudex dixit; Accedens ad Capitolium ſacrifica. Afra reſpondit: Capitolium meum Chriſtus eſt, quem habeo ante oculos meos, ipſi quotidie crimina mea, & peccata mea confiteor. Et quia indigna ſum ipſi ſacrificium offerre, me ipſam pro nomine eius cupio ſacrificare, Vt corpus, in quo peccaui, IX.

dum

dum pœnas pertulerit, abluatur. Iudex Gaius dixit: Vt audio meretrix es, Sacrifica, quia aliena es à Deo Christianorum. Afra respondit: Dominus meus Iesus Christus dixit se pro peccatoribus descendisse de cœlo. Nam & euangelia eius testantur, quod meretrix rigauerit lachrymis pedes eius, & indulgentiam acceperit; Et meretrices, & publicanos nunquam despexerit, quos etiam secum manducare permisit. Iudex dixit: Sacrifica, Vt diligaris ab amatoribus tuis, sicut semper dilecta eras ab ipsis, vt inferantur tibi pecuniæ multæ ab eis. Afra respondit, Pecunias execrabiles iam nunquam accipiam, Nam & quas habui quasi sordes abieci, quia non erant de bona conscientia: Nam nolentes accipere aliquos fratres meos pauperes, etiam precibus rogaui, vt à me dignarentur accipere, & pro peccatis meis orarent. Si ergo quæ habui à me abieci, quo modo potest fieri, vt quæram accipere, quæ etiam quasi sordes abieci. Iudex Gaius dixit: Iam te Christus dignam non habet, sine causa vis eum Deum tuum dicere, qui te suam esse non cognoscit. Meretrix enim quæ est, dici Christiana non potest. Afra respondit: Christiana ego quidem dici non mereor, nec vocari, Sed misericordia Dei, qui non de merito, sed de sua pietate iudicat, ipsa me ad hoc nomen admisit. Iudex Gaius dixit: Vnde nosti quia te admisit ad hoc nomen? Afra respondit: In hoc me cognosco à facie Dei non esse proiectam; quia ad gloriosam confessionem sui sancti nominis permittor accedere, per quam me credo omnium scelerum meorum indulgentiam accepturam. Iudex dixit: Hoc fabulæ sunt: Magis sacrifica dijs, per quos salutem consequeris. Afra respondit: Salus mea Christus est, Qui pendens in cruce, latroni confitenti bona paradisi pollicitus est.

Matth. 9. Luc. 7.

Afra omnia sua dat pauperibus.

Attende humilem S. Afræ confessionem.

Luc. 23.

X. IVDEX Gaius dixit: Porro sacrifica, ne in conspectu amatorum tuorum, qui tecum turpiter vixerunt, cathomis te cædi iubeam. Afra respondit: Confusio mihi nulla est, nisi de peccatis meis. Iudex dixit: Sacrifica dijs, Quoniam iniuria mihi est tot horas tecum certare: Si vero nolueris, occideris. Afra dixit: Hoc est quod opto, si tamen merear, vt per hanc confessionem digna efficiar requiem inuenire. Iudex Gaius dixit: Sacrifica, Nam torqueri te faciam, & postea viuam incendi præcipiam. Afra respondit: Corpus, in quo peccaui accipiat diuersa tormenta, nam animam meam sacrificijs dæmonum non coinquinabo. Tunc iudex nequissimus dictauit sententiam, dicens: Afram publicam meretricem, quæ se Christianam professa est, & noluit sacrificijs participare, viuam iuendi præcipimus. Statim igitur rapta est à ministris, & ducta in insulam Lyci fluminis, ibique eam expoliantes, ad stipitem ligauerunt. Atque illa leuans ad cœlos oculos suos, orauit cum lachrymis, dicens: Domine Deus omnipotens Iesu Christe, Qui non iustos venisti vocare, sed peccatores ad pœnitentiam: Cuius promissio vera, & manifesta est, quia dignatus es dicere, qua hora conuersus fuerit peccator à suis iniquitatibus, eadem hora te non rememoraturum peccatorum eius: Accipe in hac hora passionis meæ pœnitentiam, Et per hunc ignem temporalem, qui corpori meo paratus est ab illo igne æterno me libera, qui animam, & corpus simul exurit.

Iubetur viua ignibus concremari.

Matth. 9. Ezech. 18.

XI. Et ijs dictis expletis, circumdata sarmentis, igne supposito, vox audita est, dicens: Gratias tibi ago domine Iesu Christe, qui me dignatus es hostiam habere pro nomine tuo, qui pro toto mundo solus hostia oblatus es in cruce, iustus pro iniustis, bonus pro malis, benedictus pro maledictis, mundus à peccato pro peccatoribus vniuersis: Tibi offero sacrificium meum: Qui cum patre & spiritu sancto viuis & regnas Deus in sæcula sæculorum, Amen.

XII. Et hæc dicens emisit spiritum.

Orans emittit spiritum.

Cum autem beata Christi martyr Afra cœli gaudia sic per martyrij palmam intrasset, stabant iuxta ripam fluminis Digna, Eunomia, & Eutropia, quæ fuerunt eius ancillæ, simulque fuerunt in peccato, & simul à sancto Narcisso episcopo baptizatæ. Quæ rogauerunt descendentes de barca vt se transferrent. Cumque eas transtulissent, inueneruntsanctæ Afræ integrum corpus. Puer autem, qui cum ipsis erat, transnatauit, & nuntiauit matri eius Hilariæ. Et venit nocte cum sacerdotibus Dei, & tulit corpus eius, & posuit secundo milliario de ciuitate Augusta, in memoriam, quam sibi, suisque construxerat.

Corpus eius nihil læsit ignis.

XIII. NVNTIATVM autem est Gaio iudici. Qui misit ad ipsam memoriam, dicens: Ite & tenete eas, & si consenserint ad sacrificandum, cum honore eas adducite ad me, vt remunerem illas censu dignissimo. Si autem videritis eas animo pertinaci obsistere, & nulla ratione ad sacrificandum præbere consensum, implete memoriam cremijs, & siccis spinis, & claudite super eas ipsam memoriam, & ita demum ignem supponite, vt nulla ex eis euadat. Euntes autem ad eas milites, prius blando sermone eas prouocabant, post hæc terroribus impellebant. At vbi videbant omnes simul contemnere sacrificia, repleuerunt memoriam sarmentis, & siccis spinis, & clauserunt super eas, & supposito igne abierunt. Sicque factum est, vt eadem die quando sepulta est Afra, simul etiam mater eius Hilaria, necnon & famulæ eius secundum carnem, sed etiam sorores in Christo, Digna, Eunomia, & Eutropia, simul martyrij coronam acciperent, Et quæ simul vnanimes in Christum Iesum crediderunt, ad eum cum palma martyrij pariter peruenirent.

Eius tres ancillæ, & mater comburuntur.

XIV. BEATVS autem Afer, patruus sanctæ Afræ (cuius dies passionis pridie quam ipsius martyris Afræ colitur) credendus est ad exemplum terroris ei alijsque, præpunitus esse. Sed quo genere martyrij non legitur.

S. Afer patruus S. Afræ.

XV. DE sancto vero Dionysio ipsius auunculo, quem nouellæ plantationis fidei beatus Narcissus ordinauit presbyterum, & plenius instruxit, Quamuis specialiter scriptis non exprimatur, tamen non est dubitandum, quin ipsius gloriosæ Christi martyris Afræ exequijs, tamquam sacerdos, & pontifex interfuerit, Et pariter cum sorore sua Hilaria, alijsque martyribus, per ignem passionis, palmam victoriæ susceperit.

S. Dionysius auunculus S. Afræ.

XVI. IPSA quoque die apud eandem vrbem passi sunt alij XXV. pro nomine Christi capitis obtruncatione. Id est, * Quiriacus, [a] Largio, Crescentianus, Eutychianus, Charito, [b] Philadelphus, Petrus: Et fœminæ istæ, [c] Nimmia, Iuliana, [d] Diomeda, Leonide, & Agape, [e] Alij XXIII. quorum nomina Deus scit, Per bonam confessionem benedicentes Dominum, qui glorificat suos. Cui est honor & gloria in sæcula sæculorum, Amen.

[b] *al. Fridalsus.* [c] *al. Memimia, Memmia, Niminia.* [d] *al. Dionedea.* [e] Meister. chron p. 4 c. 4 tres alios nominat: Emblesium, Eyriam, & Faustam.

al. Cypriacus.

[a] *al. Largus.*

De inuentione Corporis Sanctæ Afræ, & Soc. ex antiquis codicibus.

XVII. LEGIMVS in libro, qui de vita, & virtutibus Sancti Vdalrici confessoris Christi, est conscriptus, quod idem Dei famulus in ieiunijs & precibus, cum cordis contritione, alijs quoque viris religiosis secum assumptis, se Deo mactare cœpit, supplicans deuotè, quatenus omnipotens Deus, per suam misericordiam, dignaretur sibi manifestare locum, vbi sanctissimæ martyris suæ Afræ corpus esset reconditum. Ergo vt dominus verum comprobaret, quod per os sancti Dauid dixit, Ecce oculi domini super iustos, & aures eius in preces eorum: & in alio loco, voluntatem timentium se faciet; & deprecationem eorum exaudiet: Quadam nocte in visu ei sancta Afra apparuit, & locum collocationis sui corporis in ecclesia demonstrauit. Cryptam etiam in illo loco fieri prohibuit, propter reliquias sanctorum, illic in pace quiescentes, & aduentum iusti iudicis expectantes.

S. Vdalricus vixit sub Henrico Aucupe, & Othone Magno. Obijt An. 973.

Psalm. 33. Psalm. 14.

POST hæc anno Dominicæ incarnationis MLXIV. Embrico Epiſcopus Auguſtenſis, datis ab anteceſſore XVIII. ſuo quinquaginta talentis, eccleſiam beatæ Afræ à fundamentis deſtruxit, & inuentum eſt corpus eius in lapideo ſarcophago, de quadro miræ magnitudinis, & locatum eſt in eo, vbi adhuc veneratur, loco. Anno autem felicis memoriæ Coloniensis Archiepiſcopus, prælibatum antiſtitem ſupplex rogauerat, vt munus aliquod de cineribus tantæ martyris, ſibi dignaretur impertiri, felicem fore credens ſuam ciuitatem, ſi talibus ditaretur reliquijs. Cuius precibus annuit epiſcopus. Et veniens Auguſtam conuocat prælatos eccleſiarum, & fratres cœnobij ſanctæ Afræ, abſque illorum conſilio, & voluntate quidquam agere, inconſultum fore decernens. Igitur cum magno timore, aperto ſarcophago Chriſti martyris, Corpus eius integrum repertum eſt, & quodam candidiſſimo cæmento obductum. Auferens ergo ſolum articulum pollicis in pede, venerandus Pontifex, teſte clero, & populo, Coloniam cum ſumma direxit reuerentia. Nec mora, clauditur ſarcophagus, & in loco vbi nunc veneratur, vt prædiximus, decenter erigitur.

S. Anno Epiſcopus Coloniensis, articulũ pollicis in pede S. Afræ Coloniam defert.

EVOLVTIS poſt hæc aliquot, annorum curriculis, Henricus Imp. eccleſiam Spiræ conſtruxit, quam in ho- XIX. nore beatæ Afræ dedicari fecit. Agebat ergo apud Auguſtanum epiſcopum Hermannum multis precibus, vt aliquid reliquiarum ſanctæ Afræ illo mitteretur. Pro qua re, licet epiſcopus pauore nimio angeretur, tamen Abbatem cœnobij ſanctæ Afræ, & clerum conuocauit, Rogans vt quid agendum eſſet decernerent. Qui dixerunt, Imperatoriæ quidem maieſtati non cõtradicendum; Sed priuſquam ſibi magna portio corporis beatæ Afræ tollatur, mortem ſe velle ſubire in commune profitentur. Ventum eſt denique ad ſepulchrum martyris: Et milites quidem ciuitatis fores eccleſiæ armati cuſtodiunt, & in eccleſia circumquaq; conſiſtentes, diligenter attendunt, ne magna pars corporis tantæ martyris, ab epiſcopo, vel à ſacerdotibus auferatur. Audiens autem epiſcopus à ſenioribus cœnobij, iampridem vnum articulum pollicis in pede ab anteceſſore ſuo ſublatum, decernit alterum articulum in eadem pedis parte auferendum. Modicum itaque reuoluto lapide, quo ſarcophagus clauditur, alter articulus pollicis in pede aufertur, & extemplo lapis reponitur, ferreisque ligaminibus compaginatur. Aſcendens itaq; epiſcopus eminentiorem locum, vniuerſis oſtendit particulam, ſublatam de corpore Chriſti martyris. Et ita omnes æquo animo redierunt ad propria. Cuius pars maior tranſmiſſa eſt Spiram Imperatori, altera remanſit ibi.

Henricus IV. Imp. alterum articulum pollicis in pede S. Afræ Spiram transfert.

A die autem inuentionis corporis beatæ Afræ, quæ eſt VI. Cal. Aug. duabus tantum vicibus reſeratus eſt ſar- XX. cophagus: Et nihil amplius inde eſt ſublatum, niſi quantum hic commemorauimus. Quod noſtræ memoriæ tradiderunt ſeniores huius cœnobij, qui & rei geſtæ interfuerunt.

IPSO quoque tempore in prædicta eccleſiæ ſtructura, Prid. Id. Aug. inuenta ſunt ſanctarum Dignæ, Euno- XXI. miæ, & Eutropiæ corpora. Lapis autem ſuperpoſitus tumulo ſanctæ Eunomiæ, dum forte à latomis cæderetur, miri odoris fragrantiam emiſit. Corpuſculum vero ſanctæ Eutropiæ in ſarcophago plumbeo eſt repertum. Cuius pars maxima data eſt ad monaſterium ſancti Stephani protomartyris, quod beatus Vdalricus non longè à ciuitate conſtruxit. Altera verò pars cum reliquijs ſancti Pauli Apoſtoli, in altari ſacelli eiuſdem Apoſtoli, à nobilibus comitibus illic ſepultis conſtructi, & multis villarum reditibus dotati, in dedicatione ipſius eſt recondita. Corpora autem ſanctarum Dignæ & Eunomiæ, in ſingulis locellis de ligno factis, pro tempore ſunt locata.

Inuentio SS Dignæ, Eunomiæ & Eutropiæ

S. Stephan. monaſt. de indę in vrbe receptum Prolato pomærio.

POST hæc, euolutis pluſquam ſexaginta annis, temporibus epiſcopi Embriconis, his omnibus, per incuriam XXII. tunc viuentium, pene in obliuionem verſis, dum huic loco in regimine præeſſet piæ memoriæ Vdalſcalcus abbas, ipſa martyre Chriſti Digna volente, & dignante manifeſtari, inuenta eſt V. Id. Iulij in arca lignea, quæ adhuc ſuperpoſita eſt tumbæ ſancti Dionyſij, in purpura peroptima, & rara, quæ poſtmodum limbo circumpoſito, ſuper poſtes eccleſiæ ad introitum in feſtis ſuſpenditur. Inuenta eſt autem ſine alicuius ſcripturæ iudicio. Vnde dum nimia triſtitia abbas, conuentuſque percelleretur, conuerſus quidam nomine Gerungus bonæ conuerſationis & famæ, diligenter in ipſa arca perſcrutans rimas & iuncturas, repperit tandem inter parietem arcæ, & pannum qui interius extentus fuit, laminam plumbeam, in qua inſculptum erat:

Altera inuentio S Dignæ.

CORPVS SANCTÆ DIGNÆ MARTYRIS.

QVAM cum magno gaudio detulit ad dominum Abbatem Vdalſcalcum. Quam ille deoſculans, & cum magna fide molatibus ſuis appones, liberatus eſt à dolore dentium, quo multo tempore laborauit. Poſt hæc, præparato ſarcophago lapideo, eam retro principale altare cum magno honore, & deuotione relocauit Et cum ea multas alias & pretioſas ſanctorum reliquias recondidit. Et principale altare arcubus illis & tabulis de auratis, vt adhuc cernitur, decorauit.

AN. 620. *GESTA QVAEDAM S. OSVVALDI REGIS ANGLORVM, AVTHORE VENERABILI BEDA PRESBYTERO LIB. III. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ gentis Anglorum.*

AVG. 5. Ex cap. I.

INTERFECTO in pugna Eduino, ſuſcepit pro illo regnum Deirorum (de qua prouincia ille generis I. proſapiam & primordia regni habuerat) filius patrui eius Elfrici, vocabulo Oſrichus, qui ad prædicationem Paulini, fidei erat ſacramentis imbutus. Porrò regnum Berniciorum (Nam in has duas prouincias gens Nord Humbrorum antiquitùs diuiſa erat) ſuſcepit filius Edelfridi, qui de illa prouincia generis & regni originem duxerat, nomine Eanfridus. Siquidem tempore toto, quo regnauit Eduinus, filij præfati regis Edelfridi, qui ante eum regnauerat, cum magna nobilium iuuentute apud Scotos ſiue Pictos exulabant: ibique ad doctrinam Scotorum catechizati, & baptiſmatis gratia ſunt recreati. Qui vt mortuo Rege inimico, in patriam ſunt redire permiſſi, accepit primus eorum, quem diximus, Oſrichus regnum Deirorum: ſecundus verò Eanfridus regnum Berniciorum: qui vterque Rex, vt terreni regni inſulas ſortitus eſt, ità ſacramenta regni cæleſtis, quibus initiatus erat, anathematizando perdidit, ac ſe priſcis idololatriæ ſordibus polluendum perdendumque reſtituit. Nec mora: vtrunque Rex Britonum Cedualla impia manu, ſed iuſta vltione, peremit. Et primò quidem proxima æſtate Oſrichum, dum ſe in oppidi municipio temerariè obſediſſet, erumpens ſubitò cum ſuis omnibus, imparatum cum toto exercitu deleuit. Deindè cùm anno integro prouincias Nord Humbrorum, non vt Rex victor poſſideret, ſed quaſi tyrannus ſæuiens diſperderet, ac Tragica cæde dilaceraret, Eanfridum inconſultè ad ſe cum duodecim electis militibus poſtulandæ pacis gratia venientem, ſimili ſorte damnauit. Infauſtus ille annus & omnibus bonis exoſus vſque hodiè permanet, tam propter apoſtaſiam Regum Anglorum, qui fidei ſacramentis ſe exuërant, quàm propter veſanam Britonici Regis tyrannidem. Vndè cunctis placuit Regum tempora computantibus, vt ablata de medio Regum perfidorum memoria, idem annus, ſequentis Regis, id eſt, Oſwaldi viti Deo dilecti, regno aſſignaretur. Quo poſt occaſionem fratris Eanfridi ſuperueniente cum paruo exercitu, ſed fide Chriſti munito, infandus Britonum dux cum immenſis illis copijs, quibus nihil reſiſtere poſſe iactabat, interemptus eſt in loco, qui lingua Anglorum Deniſes burna, id eſt, riuus Deniſi vocatur.

Nota pœnã regum apoſtatarum.

An. 634.

OSWAL-